

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden hó közepén kétfelven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frittal fizethetnek elő.

Előfizetési és hirdetési díjak az erdélyi gazdasági egylet pénztárához, a lapot illető egyéb levelezések az erdélyi gazd, egylet irodájába Kolozsvárra czimzendők.

A hirdetési díj centim.-ként 4 kr.

Az erdélyi czukorrépa-termelés 1894-ben.

(Szk.) A mezőgazdasági válság rendszerint csak kísérője a társadalmi és az ezzel kötött nemzetgazdasági válságnak. E válságok a fizikai megélhetés körül forognak. Az emberi műveltség növeli az igényeket s a vágyat a gazdagodás iránt. Ez az élénk törekvés szolgálatába hajtja a találékony emberi elmét és szorgalmat és időnkénti sikereivel bámulatba ejti a világot. De egyuttal érezhetőbbé is teszi a különbséget az uralkodó és az alárendelt, az élvező és a dolgozó társadalmi osztályok között. És mihelyest a cultura az ő aggressiv előrehaladásában egy-egy új osztályt hódít meg, azonnal növeli ez osztályban az igényeket oly jók után, a melyekben eddig kevesebb része volt. Így növekedvén az igények, növekszik a munka pénzbeli értéke is s ez a kiadási többlet hovatovább mind inkább a természetnek, mint ingyenes tényezőnek rovására megy, a mely a gazdasági megműveléstől eltekintve, látható ellenszolgáltatás nélkül nyújtja javait, termények alakjában, a társadalomnak.

Ám ezzel karöltve a termelő osztály fokozza a föld kihasználását, intenzívebben üzi a termelést, pótlást keres a dráguló munka kéz helyett a gépekben s mindezek által újból felesleget hoz létre és a szükségétől hajtva, messziről kitapogatja az előnyösebb piacokat, oda árasztja folyton javított és olcsóbbá kerülő forgalmi utakon a terményeket s az árakat alászállítja és nivellálja.

Magyarországon körülbelül most van a mezőgazdaság ily válságos helyzetben, a mikor azt kell, hogy mondja a gazda, hogy

eddigi terményei már nem fizetnek *elég jól*. Az unosuntig emlegetett világverseny, forgalmi eszközeink javítása és bővítése folytán, ide is kinyújtotta kezét; de ezenkívül a mezőgazdálkodásból élő középosztály pénzbeli igényei is növekednek s végül a munkás kéz is megdrágult.

Gondoskodni kell tehát a nemzetgazdaság általános törvényei szerint más, újabb termelési egyénekről s ezzel együtt belterjesebb gazdálkodási rendszerről is.

Midőn azonban valamely újabb termelési ág meghonosulni készül, rendszerint két véglet találkozik. És pedig vagy nagymérvű idegenkedés tőle, vagy vak bizodalom és káprázatos reménység a dus jövedelemben.

A gazdaság irányítására hivatott intézményeknek kötelességük ily esetekben a helyes utmutatást megadni és tárgyiás bírálót mondani.

Ama növények között, a melyek nálunk most divatba jövőbe vannak, három válik ki fontossága folytán: a *vörös heré*, a *czukorrépa* és a *kender*. Az első iránti vonzalom már elérte a láz felső fokát. Ezer és ezer holdon kis és nagy gazda egyaránt termeszt a magot, a takarmánynak hálásabb luczerna mellőzésével, s ez új magtermelési ág révén átlag 3—4 millió forint között levő bevétel jut gazdáinknak, a melyből legalább 1·5—2 millió, mint az eddigi terményekkel el nem ért, többjövedelem jelentkezik.

A kendertermelés most van a megfontolás s tán az — idegenkedés stadiumában.

A czukorrépa a kettő között mozog.

Az erdélyi részekben ez idő szerint két czukorgyár van berendezve: a *botfalusi* és a *marosvásárhelyi*. Az előbbinek üzemképessége naponként 80 waggon, az utóbbié 45 waggon. S mivel a czukorgyárakban az üzem egy évben rendszerint 100 napig tart, a botfalusi czukorgyár egy évben 8000 waggon czukorrépát, a marosvásárhelyi pedig 4500 waggon czukorrépát képes feldolgozni. Tehát átlag 1—1·2 millió mázsa évi répatermelésről lehet szó, a mely 10—12 ezer hold kiváló minőségű mezőgazdasági területét érdeklí az erdélyi vármegyéknek. Látni való ebből (noha jelenleg még a két gyár egyike sem érte el a termelés maximumát), hogy elég fontos ez a kérdés a vele való foglalkozásra s arra, hogy tisztába

jöjjünk, hogy mennyiben illik be e termelési ág mezőgazdálkodásunk keretébe s higgadt számítás mellett mily igényekkel lehetünk iránta, hogy sem a termelők magokat meg ne csalják, sem a cukorválság mostani nehéz (bár már némileg enyhülő) napjaiban a gyárakkal szemben tulzott igényekkel ne lépjenek fel.

E czélből az »Erdélyi Gazda« szerkesztő bizottsága adatokat kért a botfalusi és a marosvásárhelyi gyáraktól s egyes termelők-től, a mely kérelemnek a gyárak s a felszólított termelők kis része szives volt eleget tenni. A feltett kérdések alapján a feladat most már az, hogy megállapíttassék, hány mázsa termés várható átlagosan egy holdról, mibe kerül a termelés holdankint, milyenek a munkás viszonyok, s mily intensiv munka kivántatik a föld termő erejének a biztosítására? Csakis e kérdések gondos egybevetése után határozhatunk a cukorrépa termelésének előnyei és czélszerűsége felett.

A *botfalusi* gyártól nyert kimutatás szerint a gyár számára 1894-ben 5822 kat. holdon termeltek 628.776 métermázsa cukorrépát; a *marosvásárhelyi* gyártól nyert kimutatás szerint a gyár számára 3209 holdon termeltek 370.330 métermázsát.

Ebből esett: a *botfalusi gyár*nál:

Marosvásárhelyre és vidékére	209 hold,
Maros-Ludasra és Mező-Záhra	30 »
Gyulafehérvár és Alvincz vidékére	297 »
Tövis és Balázsfalva vidékére	169 »
Segesvár és Medgyes vidékére	75 »
Homoród és Kőhalom vidékére	94 »
Háromszékmegyére és Erdővidékre	760 »
a Barcaságra	3466 »
a gyár saját termelésére (Brassómegy.)	722 »

együtt 5822 hold;

a *marosvásárhelyi gyár*nál: (1124 termelő kezén)

Maros-Tordamegyében	59 községben	1084 hold,
Alsó-Fehérmegyében	18 »	405 »
Torda-Aranyosmegyében	18 »	965 »
Szolnok-Dobokamegyében	3 »	51 »
Kolozsmegyében	1 »	50 »
Kis-Küküllőmegyében	11 »	613 »

Hunyadmegyében 1 községben 40 hold,
együtt 3209 hold.

Általában véve a botfalusi gyárnál az átlag volt holdankint 108 métermázsa, a marosvásárhelyi gyárnál holdankint 115 métermázsa. Együttvéve, a két gyár számára 9031 holdon 999.106 m. mázsa termeltetvén, átlagul esik 110.6 métermázsa.

És erre különös figyelemmel kell lenni, mert szélteben azt hiszik, hogy a cukorrépa rendes hozama holdanként 200 mázsa, sőt ennél is több kell, hogy legyen.

Hát erre is van eset; de ezt rendszerinti hozamnak tekinteni nem lehet.

A szerzett adatok szerint Br. Bánffy Jenő maros-szentkirályi gazdaságában 25 holdon egy hold 220 mm. mázsát adott. Br. Kemény Árpád alsó-güldi gazdaságában 40 holdon 291 mm. holdankénti átlaghozam értett el. Br. Bánffy Jánosnál Maros-Gezsén (10 holdon) az átlag 223 mm., Lőrinczy Lajosnál M.-Örkében (10 holdon) 244 mm. holdankint. Ily 200 holdon felüli átlagokat lehet kapni főleg oly kistermelőknél, a kik egy-két holdat vagy még kevesebb területet kerti gazdaságszerűen művelhetnek.

A botfalusi gyár saját termelése (740 holdon) 140 mm. átlagot tüntet fel s épen ez e nagyobb területen rendszeresen üzött művelés mutatja, hogy a rendszerinti átlagot oly magasra tenni nem szabad. A radnóthi r. kath. alapítványi uradalomban is, a hol 150 holdon foly a termelés, a hozam holdankint csak 105 mm. volt. Gróf Béli Ákosnál M.-Mehesen (20 holdon) 110 mm., Lefkovic Hermannnál M.-Ludason (20 holdon) 168 mm., Pap Károlynál M.-Ludason (15 holdon) 159 mm., Hirsch Jakabnál M.-Bogáton (15 holdon) 139 mm., Szepesi Józsefnél ugyanott (20 holdon) 133 mm., Silló Kálmánnál Radnóthon (12 holdon) 126 mm., Sülutz Flaviusnál Vidrátszegen (30 holdon) 185 mm., ifj. Solymosy Lászlónál Nagy Teremiben (60 holdon) 173 mm. volt a holdankénti átlag. Ezek ama termelők, a hol az eredmény jobb volt; a kikkel szemben áll sok száz és száz más 60—80—90 mm. mázsa holdankénti hozammal.

Az összes művelési költségekről, a bevételekről és kiadásokról s így a tiszta jövedelméről az alábbi adatokat közöljük, megjegyezvén, hogy különböző nagyságu területen folytatott gazdálkodásról kértünk adatokat.

Gáll József Ilyefalván a botfalusi gyár számára termelt $1\frac{5}{8}$ holdon.

Kiadásai voltak:

Szántásra	15	frt 60	kr.,
trágyázás értéke	30	» 30	»
vetési költség	4	» 20	»
az összes művelési költség a munkások élelmezésével	75	» 76	»
vasuti fuvar költség	17	» 91	»
gépek, eszközök kopási százaléka	3	» —	»
a bevetett terület adója	4	» —	»
vegyes kiadások, szállítás a vasuti állomásig	40	» 60	»
együtt	191	frt 37	kr.

Bevételei voltak:

Előlegek a gyártól készpénzben	113	frt 11	kr.
a visszaváltott répaszelet értéke	11	» 44	»
leszámoláskor készpénzben kapott	209	» 30	»
a visszamaradt répafejek értéke	10	» —	»
együtt	343	frt 85	kr.

Tiszta jövedelem volt 152 frt 48 kr.; holdjára 93 frt 83 kr.

Lőrintzy Lajos *M.-Bogáton* termelt a marosvásárhelyi gyár részére 10 holdon.

Kiadásai voltak:

szántásra	26	frt —	kr.,
a gyártól felszámított vetőmag értéke	54	» 60	»
vetésre*	15	» —	»
az összes művelési költségek a munkások élelmezésével	474	» 32	»
vasuti szállítás költségei	220	» 26	»
a bevetett terület adója	10	» —	»
más kiadások s a termelési területről a vasutra száll.	395	» 25	»
együtt	1221	frt 43	kr.

Bevételei voltak:

előlegek a gyártól	850	frt —	kr.,
részvények törlesztésére 20%	465	» —	»
törlesztetlen részvénytőke után kamat	76	» 75	»
leszámoláskor készpénzben	877	» —	»
összesen	2268	frt 75	kr.

Tiszta jövedelem 1047 frt 32 kr.; holdanként 104 frt 73 kr.

* A botfalusi gyár a vetőmagot ingyen adja, de a répaért kevesebbet fizet.

Issekutz Lajos Nagy-Ernyében termelt 12 holdan ujan tört gyepen a marosvásárhelyi gyárnak.

Kiadásai voltak:

szántásra	12 frt — kr.,
vetőmag értéke	111 » 12 »
az összes művelési költségek a munkások élelmezésével	720 » 42 »
vasuti fuvardíj	136 » 13 »
gépek, eszközök kopása	2 » 40 »
a bevetett terület adója	14 » 16 »
más kiadások	1 » 13 »
együtt	<u>997 frt 36 kr.</u>

Bevételei voltak:

előlegek a gyártól	420 frt — kr.,
a visszaváltott 200 mm. répaszelet értéke à 10 kr.	20 » — »
leszámolásakor készpénzben	2303 » 18 »
a répafejek értéke à 10 frt holdankint	120 » — »
elárusított répalevelekből és hulladékokból	4 » 50 »
együtt	<u>2867 frt 68 kr.</u>

Tiszta jövedelem 1870 frt 32 kr.; holdankint 155 frt 86 kr.

Horváth Albert Radnóthon 17 holdon termelt a marosvásárhelyi gyár számára.

Kiadásai voltak:

szántásra	102 frt — kr.,
vetőmagra	140 » — »
trágyára	34 » — »
művelésre	774 » 25 »
vasuti szállításra	189 » 31 »
eszközök kopására	44 » 40 »
adóra	25 » — »
más kiadások, fuvar a vasutig	619 » 70 »
együtt	<u>1928 frt 66 kr.</u>

Bevételei voltak:

Előlegek	1610 frt — kr.,
részvények törlesztésére	642 » 26 »
törlesztetlen részvénytőke kamatja	67 » 88 »
répaszelet	80 » — »
leszámítoláskor készpénzben	791 » 16 »
összesen	<u>3211 frt 30 kr.</u>

Tiszta jövedelem 1282 frt 64 kr.; holdankint 75 frt 44 kr.

Kecskeméti Sámuelné termelt *Maros-Bogáton* 20 holdon a m. vásárhelyi gyár részére.

Kiadásai voltak:

szántás	101 frt — kr.,
vetőmag	133 » 52 »
vetés	20 » — »
művelés	1128 » 04 »
vasuti szállítás	68 » 60 »
gépek, eszközök kopása	10 » — »
adó	24 » 20 »
más kiadások, fuvar költség a vasutig	267 » 05 »
együtt	1752 frt 41 kr.

Bevételek:

előleg	1989 frt 27 kr.,
leszámoláskor	294 » — »
répafajok értéke	100 » — »
együtt	2383 frt 27 kr.

Tiszta jövedelem 630 frt 86 kr.; holdankint 31 frt 54 kr.

Lefkovits Hermann *Maros-Ludason* termelt 20 holdon a m. vásárhelyi gyár részére.

Kiadások:

szántás	100 frt — kr.,
vetőmag	175 » — »
vetés	8 » — »
művelés	1342 » — »
vasuti szállítás	224 » — »
gépek kopása	25 » — »
adó	16 » — »
más kiadások, haszonbér	160 » — »
együtt	2050 frt — kr.

Bevételek:

előleg	700 frt — kr.,
részvények törlesztésére	160 » 24 »
törlesztetlen részvénytőke után kamat	6 » 35 »
leszámoláskor	2097 » 87 »
répafajok értéke	100 » — »
együtt	3064 frt 46 kr.

Tiszta jövedelem 1014 frt 46 kr.; holdankint 50 frt 72 kr.

Br. *Bánffy Jenő M.-Szentkirdlyon* termelt a botfalusi gyár részére 25 holdon.

Kiadások:

szántás	200 frt -- kr.,
vetőmag	125 » — »
mútrágya à 7 ¹ / ₂ frt	187 » 50 »
vetés à 2 frt	50 » — »
összes művelési költség á 44 frt	1100 » — »
adó à 1 frt 50 kr.	37 » 50 »
fuvar a vasúthoz à 21 frt	525 » — »
együtt	<u>2225 frt — kr.</u>

Bevételek:

leszámoláskor	5000 frt — kr.,
répafejek értéke	500 » — »
együtt	<u>5500 frt — kr.</u>

Tiszta jövedelem 3275 frt; holdankint 131 frt.

A radnóthi alapítványi uradalom termelt 150 holdon a marosvásárhelyi gyár számára.

Kiadások:

szántás	900 frs — kr.,
vetőmag	1203 » 30 »
mútrágya	727 » — »
vetés	300 » — »
művelési költségek	6215 » 34 »
vasuti fuvardij	1159 » 60 »
gépek kopása	75 » — »
adó	174 » — »
fuvar a vasúthoz stb.	323 » 60 »
répaszeletekért a gyárnak à 10 kr.	300 » — »
együtt	<u>11377 frt 84 kr.</u>

Bevételek:

leszámoláskor	15091 frt 53 kr.,
(ebben már befoglaltatik a részvénytőke törlesztésére fizetett összeg és a törlesztetlen rész kamatja)	
répafejek értéke, holdankint à 5 frt	750 » — »

a répaszelesek értéke 300 frt — kr.
 együtt . 16141 frt 53 kr.

Tiszta jövedelem 4763 frt 69 kr.; holdankint 31 frt 75 kr.

A *botfalusi cukorgyár* termelt saját céljaira 740 holdon.

Kiadások:

szántás 4546 frt — kr.,
 műtrágya (1890-ben 100 mm. Chilisal-
 peter és 100 mm. superphospat) 1980 » — »
 összes művelési költségek 28190 » — »
 gépek kopása 8% 2080 » — »
 haszonbér à 13 frt 9620 » — »
 fizetések és általános költségek 17300 » — »
 együtt . 63716 frt — kr.

Bevételek:

répaszeletek értéke à 13 kr. 5980 frt — kr.,
 leszámoláskor 92790 » — »
 együtt . 98770 frt — kr.

Tiszta jövedelem 35.054 frt; holdanként 47 frt 31 kr.

Az előadottak szerint a holdankénti kiadás volt: Lőrincz Lajosnál 122 frt 14 kr., Issekutz Lajosnál 83 frt 10 kr., Horváth Albertnél 113 frt, Kecskeméti Sámuelnél 87 frt 60 kr., Lefkovics Hermannál 102 frt 50 kr., Br. Bánffy Jenőnél 89 frt, a radnóthi alapítványi uradalomnál 75 frt 80 kr., a botfalusi cukorgyár házi gazdaságában 86 frt 10 kr. Az évi kiadás átlagosan tehát 80—100 frtban állapítható meg. A kiadási adatok azonban csak óvatosan használhatók, mert a munkások (főleg a tótok) rendszerint más gazdasági munkát is végezvén, nehéz szabatosan meghatározni, hogy mi esik a répa művelésére.

Az 1894-ik évi termelési eredményekről gyűjtött fenti adatok igen természetesen még nem nyújtanak elegendő támpontot arra, hogy a cukorrépa-termésnek normális hozamát nálunk csak megközelítőleg is fixirozni lehessen. Évek során szerzett adatok fognak e tekintetben határozott eredményhez juttatni. Annyit azonban már most is mondhatunk, hogy a cukorrépa-termeléshez sem kell valamely igen vérmes reményt kötni sem az évi hozam, sem az évi tiszta jövedelem tekintetében. Az 1894-iki 110 métermázsa holdankénti átlagot à 80—100 frt művelési költség átlaggal egybe-

vetve, kitűnik, hogy az a termelési ág nem fogja magát nálunk kifizetni, ha a cukorrépa átvételi árát a gyárak 70 krra leszállítják. 70—80 kros árakkal csak közepes termés mellett még az oly termelők is egyre-másra csak kis haszonnal jönnek ki, a kik közel vannak a vasuti állomáshoz és a vasuti állomás is közel van a gyári állomáshoz. Ha pedig ez a két körülmény kedvezőtlen, akkor a termelésben haszon nincs. Példát adnak erre az ilyefalvi gazdák, a kik 90 holdon termeltek s a mikor a botfalusi gyár a szerződési kötelezettségen felőli területen termelt répa beváltási árát 75 krra leszállította, 50 holdon a termeléssel azonnal felhagytak.

A uémely helyen mutatkozó feltűnően jeles eredmény kétség-telenül az okszerű és szakavatott gazdálkodásnak a jutalma, de e mellett befolyása van rá a reá fordított költségesebb művelésnek, a jó termő talajnak, a már említett szállításbeli kedvező viszonyoknak, a jó időjárásnak, szakavatott munkás kezeknek, azaz oly körülményeknek, a melyek csak részben függenek a termelőtől, sőt egyike-másika teljességgel az ő tevékenysége körén kívül áll. Ily kedvező körülmények pedig egyáltalán minden termelési ágnál hoznak létre kiváló eredményeket, azért nem lehet az ily okból előálló nagy jövedelmet csupán a cukorrépa javára irni s nem szabad, hogy ez megtévesszen akkor, mikor e gazdasági növénynek a mi viszonyaink között való értékét s a vele szemben táplálható igényeket állapítjuk meg. Főleg óvatosoknak kell lennünk egy új növénynél, a melynek műveléséhez az idevaló nép még kevésbé ért s a mig jól betanul, ez a tandij a hozam mennyiségét és minőségét is alterálhatja.

A termelésnél a kedvező talaj, égalj és munkás viszonyokon kívül döntő mozzanat a gazda intelligenciája és forgó tőkéje. Egyáltalában a cukorrépa egyike lévén a nagyobb intenzivitást igénylő kulturnövényeknek, csakis ott termelhető sikerrel, a hol elegendő anyagi erő áll rendelkezésre a kellő időben való megmunkálás és a táperő biztosítás tetemesebb költségeire.

A marosvásárhelyi cukorgyár észlelete szerint a termelésnél a leggyakrabban elkövetett hiba a *mélyre való vetés*, a *munkák késői végzése* és a *munkásokkal való takarékoskodás*.

Talajjavítás szempontjából a gyár óhajtandónak tartja a mély művelést, főleg a fizikai tulajdonságok javítása tekintetéből, mert

az erdélyi talaj vegyi tulajdonságait eléggé jónak látja. Kivánatos a gyár szerint úgy a gyár, mint a gazda szempontjából, hogy a répatermelésre alkalmas gazdaságok a kellő arányokat tartsák meg.

Gyakori eset, a gyár szerint, hogy 400—500—1000 holdas birtok 5—10 hold répát termel s a jobb termések elérésére alacsony fekvésű, néha vizenyős, nitrogengazdag táblákról szállítja a répát. Az ily répa azonban, daczára magas édességi fokának, nem ritkán alacsony tisztasági hányadossal bír s a gyárra kevésbé értékes. Viszont az ily terjedelmű birtoknak nem nagy segítségére van az 5—10 hold répatermés. A gyári vállalat nézete szerint csakis oly gazdaságba való a répatermelés, a melyben a föld nagyobb része alkalmas arra s így a répa a helyes vetésforgásba beilleszthető. Ugyancsak a gyár azt tartja, hogy műtrágyák alkalmazása előtt a jobb trágya kezelést és értékesítést kell a gazdának figyelmébe ajánlani. A munkáshiányra nézve ama nézetben van, hogy a mi erdélyi speczialis viszonyaink között mindaddig munkás hiányról fogunk panaszkodni, a míg gazdaságainkat résziben műveltetjük s így a munkás népet nem arra szoktatjuk, hogy többet dolgozva, többet keressen, hanem ugyszólván gazdává tesszük sajátunkban és rábizzuk gazdasági rendszerünk megállapítását. A tót munkásokra nézve kívánatosnak tartja, hogy a szerződésben meghatározott élelmi szereket *minden gazdaságban* kifogástalan minőségben és mértékben megkapják s végül fontosnak, hogy a *szakmány munkák* tért nyerjenek; főleg a répa kiszedésénél a *suly szerint való fizetés* a munkásnak nagy keresetet biztosít s a gazda is kiváló előnyökhöz jut általa.

Gyárfás Lajos csapói birtokos azt az észrevételt teszi, hogy a répaművelésnél a legterhelőbb a répafejek levágása, mert a tudatlan vagy roszakaratu munkás rendszerint vagy igen sokat vág le s ez káros a termelőre, vagy igen keveset s ekkor előáll a gyárral való kellemetlenség; ez irányban tehát multhatatlanul szükségesnek vél valamely intézkedést; ő maga legczélszerűbbnek tartja azt, hogy a répáról csak a czika ágát legyen köteles a gazda lehámozni.

Issekutz Lajos Nagy-Ernyéről szükségesnek tartja az őszi mély szántást és a korai tavasszal végrehajtandó forgatást, továbbá nagy fontosságot tulajdonít az első kapálás után az »egyezés«-nek,

Ugyanis azt a tapasztalatát is közli, hogy egyes kisebb termelők marháik nyári tartására a már kifejlődött répát levelezik, a mi határozottan kárral jár, mert a nap hevének kitett répa a földből kiálló részén zöldülésbe megy át, minélfogva a zöld rész levágása után is az elvermelésnél kiczikázik.

Horváth Albert Radnóthról figyelmeztet a répatermelés kényességére, a szárazságból s a tulságos esős időjárásból egyaránt előálló károokra; s a termésre nézve igen veszedelmesnek tartja az elgyomosodást és a lágyban való kapálást.

Szepesy József gazdatiszt Maros-Bogáton ugyancsak a nagy esőzések folytán előálló elgyomosodás káros voltáról panaszol, mert az esőzések miatt az első kapálás június végére marad s az elgyomosodott terület egyezése és második kapálása kétszeres munkakerőt vett igénybe. Szerinte azonban a termés kedvezőtlen voltára nála az is hozzájárult, hogy a gyárral csak február hóban szerződven, ősszel a talajt a kellő mély szántással nem tudta előkészíteni. 6 holdon, a mely ősszel mélyen fel volt szántva s a hol a munkákat a maga idejében elvégezhette, 250 mm. átlagot ért el, 14 holdon azonban, a melybe csak egyszeri tavaszi szántás után vetett s az idejében való művelésben is akadályoztatott, az átlag csak 75—80 mm-átsát tett ki.

Br. Bánffy Jenő M.-Szentkirályon a kitünő nagy hozamot főleg a bőven végzett műtrágyázásnak tulajdonítja.

Gaál József Ilyefalváról hat évi termelési tapasztalatait közli. Ez idő alatt a répa ellenségei közül a csimaz és a drótféreg pusztításait észlelte. A lefolyt hat évből csak az első és az utolsó volt — szerinte — a répatermelésre kedvező; a mikor is az átlagos hozam 140—210 mmázsa volt. A mely években azonban vagy a tavaszi sok eső miatt nem lehetett a művelést a maga idejében elvégezni, vagy augusztusi és szeptemberi szárazság gátolta a répát fejlődésében, az átlagos hozam csak 70—140 mmázására ment. Az a határrész, a hol az ilyefalviak a répát termelik, az *Olt* mentén van; régebben kaszáló volt s csak 12—18 év óta szántóföld, tehát még jó termő erőben vannak. Más fensíkos határrészekén, kivéve a *Szépmezőt*, a mely Háromszékmegyének a legjobb kalászos terményeket adja, nem kísérelte meg senki a répatermelést. A *Szépmező* határrészen is azonban, a legjobb időjárás és a leggon-

dosabb munka daczára, sem volt az átlagos hozam 70—110 méter mázsánál több.

Végül a termelők nagy része arról panaszol, hogy a gyárak az átvételnél sok nehézséget támasztanak, a mi nem egyszer már zaklatás számba megy s a gazdákat elidegeníti a termeléstől.

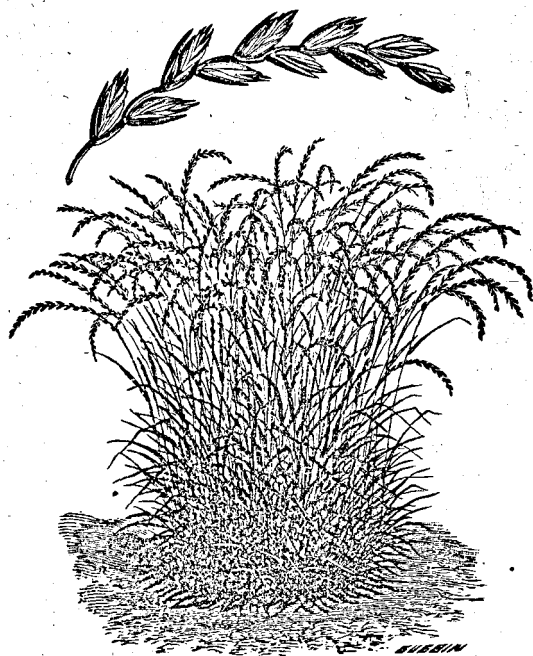
Ezekben számoltunk be a múlt évi cukorrépá termelésről gyűjtött adatainkkal. Ha gazdatársaink jövőre tetemesebb anyagot fognak rendelkezésre bocsájtani — a mit e helyen is kérünk — igyekezni fogunk azt is lelkiismeretesen feldolgozni s lehető tárgyiassággal előadni.

Fű-magtermesztés.

III.

Aljfüvek.

1. *Lolium perenne* (angol perje) átmenetet képez a szálfüvektől az aljfüvekhez. Jó talajon 60 cm. magasra is megnő, színe sötétzöld. Taraczk nélküli fű, egyike a legjobbaknak, mely egyenletes

Lolium perenne (angol perje).

sűrű gyepet képez, legelőre is kitűnő, a levágást és taposást is igen jól tűri. Tavasszal későn kezd hajtani, de aztán késő őszig zöldül, sem szárazság, sem fagy nem árt neki. Az üde agyag és vályog talajokon legszebben diszlik, a száraz talajokon egyáltalán nem tenyészik. A chili salétrom fejtrágyázást és trágyalével való öntözést nagyon meghálálja. Vetni tavasszal kell védnövényt, sorvetőgéppel is vethető. K. hol-

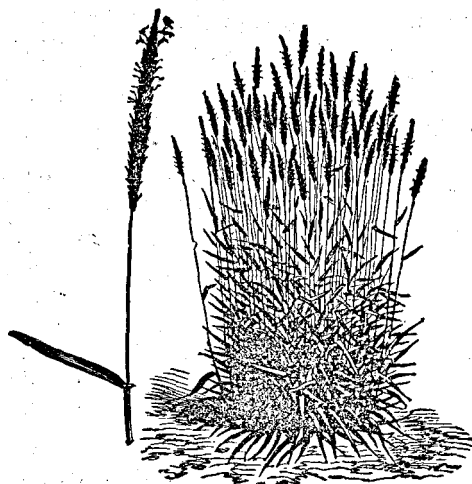
danként géppel vetve 38 klgr., kézzel szórva 50 klgr. vetőmag kell. A l. perenne sok magot köt, k. holdanként 3—4 q-át. A mag

Angol perje magja.

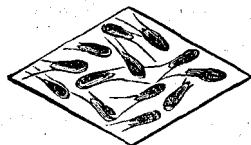
7 mm. hosszú, halvány sárga színű polyvában fészkel. Magnyerésül a második kaszálást szokás meghagyni; az aratási időszak helyes megválasztása fontos, mert a mag könnyen kipereg, azért, mihelyt a szalma sárgulni kezd s a magvak szintén sárgás színűek s bőrszerűek lesznek, azonnal le kell vágni s nem szabad bevárni, míg megbarnulnak. Apró kékbe kötve, jól ki kell szárítani s ponyvás szekereken behordani. Magtermesztése jövedelmező lehet, mert q-nak ára 36—40 ft.

2. **Anthoxanthum odoratum** (szagos kéthim pázsit) 30—40 cm. magas taraczk nélküli fű, mely alacsony és sűrű gyepet képez.

Anthoxanthum odoratum (szagos kéthim pázsit.)

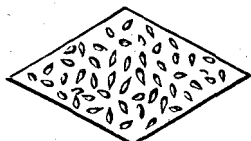
Egyike a legértékteleenebb füveknek. Kis tömeget terem, táptartalma csekély, nagy cumarin tartalma miatt, mely keserűvé teszi, semmiféle állat sem kedveli, szénáját. Magja végett mégis érdemes termeszteni, mert az roppant drága, q-ként 240 ft. Talajban nem válogatós, időjárás iránt nem érzékeny, valamennyi fűk között leghamarább megindul, áprilisben már virágozik, májusban magja is érett. Vetni tavasszal kell k. holdanként 21 klgrót, kézzel szórva védnövény alá.

Szagos kéthim pázsit magja.

Magja hasonlít a l. italicum magjához, holdanként 100 klgrót is megterem és nem nehéz betakarítani. Az anth. odoratum legjellemzőbb sajáttsága szénájának kitűnő illata, a miért minden fűkeverékbe be szokás venni. Magját az a. puellivel szokták hamisítani, mely még értékteleenebb egynyári fű s illataja sincs szénájának.

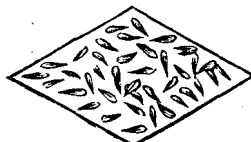
5. **Cinurus cristatus** (tarajos czinczor) 30—60 cm. magas taraczk nélküli fű, mely kitűnő bokrosodási képességénél fogva összefüggő, sűrű és egyenletes gypet alkot. Egyike a legjobb alfűveknek, tápanyag tartalma igen nagy, különösen sarjuja ér sokat, legelőnek, főleg juhlegelőnek nagyon alkalmas. A nedves, hűvös időjárást kedveli, az öntözést és beárnyékolást jól tűri, talajban a közép-kötött üde talajokat szereti, de agyagon is még jól diszlik, ha az nem száraz. Vetni tavasszal kell védnövénynyel k. holdanként 18 klgrot. Sorvetőgéppel is vethető, de apró magját csak

nagyon sekélyen szabad alá hozni. Magtermesztése jövedelmező lehet, mert k. holdanként 100 klgrot is terem és q-nak ára 150—190 frt. Magját nem nehéz betakarítani, mert

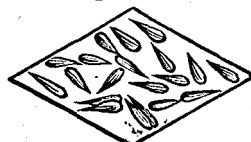
Tarajos czinczor magja. nem könnyen pereg ki. Magnak mindig az első kaszálást kell meghagyni s akkor levágni, mikor a kalászkok megsárgulnak. Szalmáját behordás előtt jól ki kell szárítani.

4. **Festuca orina** (jűh csenkesz) 30—40 cm. magas, taraczk nélküli haragos zöld színű fű. Levelei apró szőrökkel fedvék. Rosz zombékszerű gypet képez, azért csakis legelőre, még pedig juh legelőre való. Talajban nem válogató, legmegfelelőbbek a száraz természetű könnyebb talajok. A szárazságot, fagyot jól tűri, de a nedvességet nem. Tavasszal korán hajt, nyáron leszárad, de az őszi esőzésekkel ismét megindul. Vetni czélszerűbb ősszel, buza vagy rozs közé, mert magja nehezen csirázik, a fagy iránt pedig

nem érzékeny, k. holdanként 30 klgr. mag szükséges. Magja 5 mm. hosszú, szálkás. Magtermesztésre silány talajon nagyon ajánlható, elég sok magot terem, k. holdanként

Juh csenkesz magja. 100—150 klgrot, q-nak ára pedig 70—100 frt. Magnak az első kaszálást kell meghagyni. A letakarítással nem

kell sietni, mert magját nem könnyen hullatja el. Több válfaja van, melyek közül legelterjedtebbek a f. orina augustifolia (keskeny levelű juh csenkesz) és f. durinscula (kemény

Kemény csenkesz magja. csenkesz), melynek magja nagyobb, mint a f. orinának.

5. **Festuca rubra** (erdei v. vörös csenkesz) 40—60 cm. magas taraczkos fű, mely laza, szétterjedt gyepet képez. Csekély értékű, igénytelen fű, talaj tekintetében ép oly igénytelen, mint a *f. orina*, de: a szárazságot nem tűri, annál inkább a beárnyékolást, azért erdei legelők és kaszálóokra alkalmas, úgy szintén vizek melletti töltések begyepesítésére és megkötésére. Tavasszal később indul meg, mint a *f. orina*; magtermesztésére vonatkozólag ugyanaz áll, a mi a *f. orináról* elmondott. Magjának q-ja 50 frt, csak magjáért természetben nem igen érdemes.

6. **Poa pratensis** (mezei v. réti perje). 30—40 cm. magas halványzöld színű taraczkos fű, mely kissé laza, de egyenletes jó gyepet képez. A talaj iránt nagy igényű. A gazdag, meleg talakat szereti s a humus tartalmat okvetlenül megkívánja. Hideg,

Poa pratensis magja.

Poa trivialis (savány perje).

kötött talajokon egyáltalán nem tenyészik. A neki alkalmas talajokon azonban úgy a fagyot, mint a szárazságot jól tűri. Egyike a legkorábban hajtó fűeknek. Igen apró magját tavasszal kell elvetni, (mert az őszi vetésnek a fagy árthat), kézzel szórva s vetés után hengerezni. K. holdanként 10—14 kgr. vetőmag kell.

Magtermesztésre érdemes, mert k. holdanként 100—150 klgot is megterem, q-nak ára 70 frt. Betakarítása nem nehéz, akkor kell levágni, mikor szalmája sárgulni kezd, csak arra kell ügyelettel lenni, hogy kévékben jól kiszáradjon, mert különben az apró pelyhes mag összetapad és megpenészedik. A *p. pratensis*hez igen hasonló a *Poa nemoralis* (bugás perje), mely különösen kerti pázsitnak alkalmas, az árnyékolást minden fűek közt a legjobban tűri, magjának q-ja 160 frt.

7. *Poa trivialis* (sovány perje) nagyon sok tekintetben hasonlít a *poa pratensis*hez, a meleget és szárazságot nem tűri, de annál inkább a nedvességet, ezért öntözött rétekre igen jó alj fű. Vetése és magtermesztésére nézve ugyanaz áll, a mi a *p. pratensis*ről elmondattott. Magtermesztése azonban sokkal jövedelmezőbb lehet, mert q-jának ára 160 frt.

A fűfélékhez tartoznak még a mohar és cziroksfélék. Ezek azonban gazdasági szempontból tekintve, a leirt évelő fűvektől nagyon eltérnek és túlhaladnak ez ismertetés keretét.

Vincenti Károly.

A védőoltások terjedése hazánkban.

Gazdáink előtt ismereteseek azon mérhetlen veszteségek, melyek a járványosan uralkodó ragályos bántalmak által okozatnak. Még igen jól emlékszünk a védőoltásokat megelőzőt pár évre, melyekben 45—50% volt a sertésorbáncz miatt beállott veszteség. Nagyobb sertésenyésztőink egy része a tenyésztés felhagyásáról beszélt, némelyek pedig fel is hagytak a sertések tenyésztésével. Ebben az időben — melynek alig van még 10 éve — kezdődtek a védőoltások és ma már hazánkban az egy milliót meghaladja az évenként beoltott állatok száma.

A »Laboratoire Pasteur Chamberland«-féle oltóanyag termelő intézet ide vonatkozó kimutatásából az 1894-ik évi oltások eredményét és a közölt adatoknak ránk nézve igen tanulságos tartalmát az alábbiakban ismertetjük.

E szerint a szóban lévő intézet az 1886-ik évben még csak 4.506 állatra, 1888-ban már 104.398-ra, 1890-ben 463.823-ra, 1892-ben 806.932-re, a múlt évben pedig már 1,020.832 állatra küldött szét oltóanyagot. Évről-évre száz- és kétszáz ezerrel emelkedik a beoltott állatok száma; így a múlt évi eredmény is az 1893-ik évvel szemben 113.199 darabbal több. Azt hisszük, hogy ez a legmegbízhatóbb bizonyíték a mellett, hogy a védőoltások teljesen megfelelnek a hozzájuk fűzött várakozásoknak, mert fel sem tehető, hogy ezen, nem épen csekély költséggel járó eljáráshoz gazdáink folyton fokozódó kitartással ragaszkodnának, ha az megfelelő eredményyel nem járna.

És mégis... alig hinné az ember, hogy vannak vármegyék,

melyekben egyetlen állatot sem védoltanak. Így az erdélyrészi vármegyék közül Besztercze-Naszód-, Brassó-, Csik- és Fogarasmegyékben semmit, Háromszékben csak 1550 malacgot, Hunyadban 498 malacgot és 50 szarvasmarhát, Kis-Küküllőben 2985 malacgot és 1100 juhot, Maros-Tordában 4001 malacgot és 25 lovat, Nagy-Küküllőben 690 malacgot, Szebenmegyében 32 szarvasmarhát, Szolnok-Dobokában 5261 sertést, Udvarhelymegyében pedig 324 malacgot oltottak be. Ezek mellett Kolozsmegye 16.745 darabbal szerepel.

Az erdélyi részekben összesen 39.232 malacz, 2470 juh, 1984 szarvasmarha és 55 ló lett védoltva. Összesen 43.741 állat. Így állunk hazarészünkben, hol az állattenyésztés mint egyik fő jövedelmi forrás ismeretes. Biharvármegyében, hol tudvalevőleg inkább a magtermelésre fektetik a fősulyt, 77.123 sertést, 18.811 juhot, 6150 szarvasmarhát és 902 lovat, azaz összesen 102.986 állatot védoltottak, tehát 59.245 darabbal többet, mint az erdélyi részek 15 vármegyében! — Ehhez még csak azt jegyezzük meg, hogy Bihar megyében csak 18, az erdélyi részekben pedig — a belépő állomásokat nem is számítva — 81 állatorvos áll rendelkezésre.

Biharmegyén kívül van még vagy nyolcz vármegye, a melyik tulszárnyalja az összesített erdélyrészi vármegyéket, de nem lehet célunk ezeknek éles kidomborítása, csak rá akartunk mutatni ezen visszás állapotra, mely annak tudata mellett, hogy hazarészünkben a sertésorbáncz, lépfene és serczegő-üszök legalább is annyira honos, mint más helyeken, — kissé különösnek tünik fel.

Jakab L.

Adatok a cigajajuhról.

A Törökországból, Oroszországból, valamint Rumániából behozott és nálunk termelt cigajagyapju nemcsak a szászföldi szövöket, posztógyarakat, kalaposokat és harisnyakötőket látta el nyers anyaggal, hanem a brassói és szebeni piaczról, a budapesti és főleg a bécsi nagykereskedés közvetítésével „erdélyi gyapju“ (Siebenbürger Wolle) név alatt a németországi, belgiumi, franciaországi, valamint sveiczi *kammgarn* (sima fonalat készítő) gyárakba is utat talált. 25–30 évvel ezelőtt a brassói *gyapjamosok* virágzó üzletéből került ki az „erdélyi gyapju“ legnagyobb része. 10–20 gyapju-

mosóból 20.000—22.000 b. mázsa mosott gyapju 2—2,5 millió frt értékben hozatott forgalomba. Az 1877-ben beállott vámháboru azonban egészen megváltoztatta a cigajagyapju-kereskedés utjait és Galázon, Brailán át a tengerre terelte, *Marseillebe*. Erre a körülményre vezethető vissza az oka posztógyáraink ama panaszának, hogy az »erdélyi gyapjuterelés elégtelen«.

Ezt a nagy figyelmet érdemlő panaszt a brassói kereskedelmi és iparkamara 1890. évi jelentése a következő sorokban adja elő: »Mai gyapjusükségletét többnyire közvetlen az oroszországi és bulgáriai tenyésztőktől szerzi be kerületünk, mert a hazai, különösen az erdélyi gyapjuterelés elégtelen. Természetes, hogy az erdélyi mokányok* által behozott gyapjut is itt dolgozzák fel. Finomabb gyapjut a királyhágóntuli megyékből, főkép Budapest révén szereznek..... 1886 közepétől 1888 közepéig 1188 q. cigajagyapjut hoztak be — leginkább Brassóba — Oroszországból s Bulgáriából, Újvidéken keresztül.....«

Más helyt is említi a »Jelentés«, hogy a gyapjuiparosok gyakorta hangoztatják, miszerint a romániai, oroszországi, bulgáriai és szerbiai cigajagyapju akadálytalan behozatala vagy legalább a behozatali vám jelentékeny alábbszállítása iparukra nézve életkérdés.

Az új vámszerződés e részben valószínűleg kedvező hatásu leend, nem változtat azonban azon a tényen, hogy *gyapjuiparunk külföldi cigajagyapjura szorul*.

Ez ösztönzött arra, hogy a cigajajuhot tenyésztőink figyelmébe ajánljam, oly gyapju termelésére biztatva őket, mely nemezebb, értékezebb a czurkángyapjunál s azok közé a gyapjuféleségek közé tartozik, melyek a nagyiparban, a nagykereskedésben jelentős szerepet játszanak. A cigajagyapjunak szép jövőt lehet jósolni, mert a szövőiparban helyettesítheti a durvább merinos gyapjuféleségeket. A czurkángyapjunak korán sincs az a nagy köre az iparban, mint a cigajajuhok gyapjának és biztosra vehető, hogy jelentősége a nagyiparban előbb-utóbb csökkenni fog.

Nagy előnynek tartom, hogy a gyapjuiparban máris oly jelentős szerepet játszó gyapjut, mint a milyen a cigajagyapju, oly

* Mokányoknak hívják általán a juhsgazdákat. Ugyancsak a brassói k. és iparkamara 1892. évi — német — jelentésében (98 oldal) ez áll: „... unsere Mokane (Viehwirthe)“ Sz. Á.

kevés igényü, edzett, tejjel is jól fizető és hizlalásra is kiválóan alkalmas juhokról nyirhatunk, mint a milyenek a czigajajuhok. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a czigajajuh maga is, gyapja is könnyű móddal javítható, nemesíthető és akkor mindenképpen még inkább értékesíthető.

Ezek után néhány adatot közlök, melyekkel a czigajajuh tenyésztéséből várható jövedelmet előírányozhatjuk.

A czigajajuh nagyjában nem drágább a czurkánjuhnál. A hét-falusi járás érdemes állandó gazdasági tudósítója május hó 17-én kelt levelében írja, hogy a fejősjuhok párját báránnyal együtt 14–15 forintért meg lehet venni s a legszebb kiválogatott juhok sem kerülnek többre páronként 18–19 frtnál.

Báró Wesselényi Miklós ur völcsök-i (Szilágymegye) gazdasága czigaja juhnyájáról Simon János tisztartó a következőket írja:

»Három évi átlagos számítás alapján egy darab czigajaanya javára írunk:

1. 1 ⁵ k. gyapju — zsirban — à 70 kr.	1 frt 05 kr.
2. 7-8 k. közönséges sajt à 40 kr.	3 frt 12 kr.
3. 0-8 k. báránygyapju à 55 kr.	— frt 44 kr.
4. 1 bárány, 1 ¹ / ₂ éves korában mint ürü adva el	4 frt 50 kr.
Összesen	9 frt 11 kr.

Megjegyzendő, hogy a szaporulat fele kos, fele jerke; a jerkék a nyáj szaporítására visszatartatnak s 1¹/₂ éves korban 5 frttal számíttatnak; a kosbárányok pedig kiheréltetve, ürükül adatnak el szintén 1¹/₂ éves korukban, páronként átlag 8 frtért. Ez alapon iratott az anya javára szaporulat czimén 4 frt-50 kr.

A teherlapra irandó:

1. Teleltetési költség	1 frt 60 kr.
2. Legelő, idei és múlt évi bárányával*	1 frt — kr.
3. Só 4 k. à 4 frt 75 kr. mm.	— frt 31 kr.
4. 5% elhullás, 0-8 frttal számítva egy anyát	— frt 30 kr.
Összesen	3 frt 31 kr.

Téli takarmányul főleg árpaszalma, lóherszalma és buzaszalma

* Az egy anya javára irt ürü — 4 frt 50 kr. — tartási költsége a legelőn tehát számítva van; téli tartása azonban nincs számításba véve. Sz. Á.

ettetik, a bárányozás előtt és alatt kevés rétiszéna vagy lóher és nagyon kevés répa adatik.

Összevetve a fenti két összeget, egy anya javára marad 5 frt 80 kr. Nincs számításba véve a juhász fizetése, a nyírás és esetleges gyógykezelés költsége, de e tételekkel szemben a trágya értéke, a sajt készítés melléktermékei — savó, orda, vaj — nincsenek számítva, — nekünk pedig ezek az értékek mindig felérnek a juhász fizetése * stb. költségeivel.

Három évi tapasztalatom alapján nyugodt lelkiismerettel írom, hogy a czigajajuhnál nagyobb jövedelmet viszonyaink között más juh nem adhat a mai nyomott árak mellett. Nem mulaszthatom el a czigajajuhnak általam tapasztalt előnyeit külön kiemelni: rendkívüli edzett, jobban türi a nagy hideget bármely más juhnál; elletésig a szabadban tartott anyák bárányai jobban fejlődnek, erősebbek, mint az egészségtelen meleg istállóban tartott anyaké. Azt észleltem továbbá, hogy a métely kevesebb kárt okoz a czigaják között annál, a mekkorát más fajták között okozni szokott. A jó tartást nagyon meghálálja szép fejlődésével és gyarapodásával a czigajajuh; jól tartva azonban *verbőségben* szenvednek s gyakran elhullanak, a gyenge tartást ellenben minden nagyobb baj nélkül türik.*

Ugyancsak *Báró Wesselényi Miklós úr nyírásid-i* (Szilágyom.) czigaja nyájáról a következő értesítést kaptam:

» . . . Különösen az idejé téli takarmányozás tisztán lóhere szalmából és buzaszalmából telt ki s az anyák csak a bárányozás kezdete óta kapnak reggel és este egy kis szénát és ennek daczára jó állapotban vannak. Mondhatom, hogy a czigaját kevesebb és silányabb takarmánnyal jobb kondiczióban tartom, mint a raczkát; legelőben sem válogató. Az ürük nagyra nőnek és csupán legelőn is bámulatosan meghiznak; a múlt évben takarmánytökökkel hizlaltam néhányat az urasági konyha számára és gyorsan s rendkívül kihiztak. Egy anya után 6.5 k. turót számítok, május 5—10-től kezdve a fejest; a turó kitünő. Gyapjut 1.5 k. számítok átlag; egy kosról és 3 éves ürüről már 2.5—3 k. gyapjut is nyirtam. A gyapjuért . . . brassói czég az idén 70 frtot ígért 2% levonással, a zsidói állomásra szállítva . . . *Veress József* gazdatiszt.

* Az épület, tőke kamatai stb. is ide számítandók.

A *kolossi* m. kir. gulyatelep czigaja nyájában nagyobb átlagokat értek el az eddig közölteknél. Ugyanis Málnásy Ferencz intéző értesítése szerint a *nyirési átlag* 2'01 kgr. az 1893—94. évek átlagában s a tiszta gyapjut — a ganéjos fürtöket kidobva — mmként 65, illetőleg 70 frtéért adták el. Ugyancsak az 1893—94. évek átlagában egy fejős juhra 8'4 kgr. sajt, 2'3 kgr. orda és 37'0 kgr. savó esik. Ha tekintetbe vesszük, hogy Kolozson a bárányokat 2½ hónapig szoptatják — jó állapotok nevelése lévén a főczél — a kimutatott fejési eredmény nagyon jó eredménynek mondható.

Forizs Mihály tatrangi juhosgazda — kinek most is 1500 drbból álló nyája eladó — 600 fejős juh után a következő „*kölcséget*“ kapta 1890-ben:

2030 oka *kaskaval sajt*,

698 » *turó*,

210 » *orda*,

138 bödön (18 okás) *sóstej** és ezen kölcségen kívül 12 egyén egész nyáron élt a juhok kölcségéből* írja *Forizs Mihály* levelében. Nem számítva, a mit a 12 egyén — juhász és pakulárok (bojtárok) — egész nyáron át elfogyasztottak, egy anyára esik a fenti »*kölcség*«-ből kilogrammra átszámítva (1 oka = 1'26 kg.)

4 kg. *kaskaval sajt*,

1'5 » *turó*,

0'50 » *orda*,

5'25 » *sóstej*.

Pénzértékben esnék egy anyára 2 frt 75 kr., a *kaskaval sajt* okáját 33 krral, a *turót* 60 krral, az *ordát* 50 krral, a *sóstej bödönét* pedig 3'50 krral számítva a tulajdonos által. Minthogy pedig az, a mit a 12 egyén egész nyáron a »*kölcség*«-ből elfogyasztott, fejenként bizonyára megér 25 frtot, a 300 frtból (12×25) egy anyára még 50 kr. számítható és így csak ilyen találkozó számitással, egy anya után 3 frt 25 kr. tej jövedelmet lehet felvenni, (mondjuk 8 kg. sajt 40 krral).

Gyapjuból átlagosan egyre-másra 2 kgrmot számítanak a hét-

* Kevés oltóval lassan megolvasztott juhtej, melyet fapödönökbe raknak; a kinyomuló savót lemerik és kibocsájtják, a bödönt azután jól lezárják s így eltéve, a következő tavaszig is jól el áll a *sóstej* és keresett ételnemü, kellemes ízével vetekedik a *tört tejjel* (tejfél és friss tehénturó összetörve.) Sz. Á.

falusiak egy czigaja juhra s ennyit az ottani nagytestü juhok adnak is. A Forizs Mihály nyájából a szentimrei m. kir. földmives iskola számára vásárolt nyáj is 1'95 kg.-ot adott s a részben ugyan ebből a nyájból származó kolozsi nyájban is, mint irám, 2'01 kg.-ot nyirtak átlagosan.

Ide jegyzem még, hogy a szentimrei nyájban 1871-ben, az öreg anyák átlagos élősulya 47'31 kg. volt, öreg kosok (4 drb.) átlag élősulya pedig 69'75 kg.; a nöstény bárányok 37'70 kg., a kosbárányok pedig 45'42 kg. átlag élősulyuk voltak. Ezek a szép átlagsúlyok a nyáj kitünő gondozását és jó tartását bizonyítják.

Dr. Szentkirályi Ákos.

Néhány szó a kőbányai sertésvészről.

A véletlen, — ha ugyan véletlen? — súlyos csapást mért sertéskereskedésünkre, s habár a napilapok ezen csapás mibenlétéről és természetéről eleitől kezdve kimerítő tájékoztatással igyekeztek szolgálni, mégis helyénvalónak tartjuk a lapokban közölt adatokból kirostálni azokat, melyek talán most, talán később, hasznunkra válhatnak vagy legalább némi tájékozásul és utmutatásul szolgálhatnak.

Félhivatalos és egészen hivatalos forrásokból bugyogtak ki az idevonatkozó hírek és tudnivalók, de mert ezeket a figyelemre méltó közleményeket garmada számra előzte meg a találgatásoknak és feltevéseknek keveréke, a gazdaközönség végre is oda jutott, hogy már nem tudja eldönteni a sok közül mit és kinek hidjen.

Jöjjünk tehát első sorban is ezzel tisztába.

A Kőbányán uralkodó »sertésvész« vagy »sertéskolera« fogalma nem formálódott még a nagyközönség tudatában úgy ki, mint például a sertésorbánczé és lépfenée vagy a többi már régen ismert heveny fertőző betegségeké. Ennek egyik és igen örvendetes oka pedig az, hogy hazánk nagy részében még soha sem fordult elő ez a betegség, tehát nem nyílt alkalom a baj közvetlen megismerésére. A sertésvész elnevezés különben az eljáró hatósági közegek és szakemberek közül is sokakat zavarba hozott.

A földmivelésügyi ministerium 1891-ben a bivalyok egyik ragadós betegségét bivalyvésznek nevezvén, ennek fellépésekor a

lépfenére előirt törvényes intézkedések foganatosságát rendelte el. A mult évben pedig annak kiemelésével, hogy a »bivalyvész néven ismert betegség iránt a sertések is fogékonyak«, a bivalyvész fellépése esetére az ide előirt állategészség-rendőri intézkedéseket és forgalmi korlátozásokat a sertésekre is kiterjeszteni rendelte.

Mivel pedig sehol sem lett megjegyezve, hogy a most sertésvésznek nevezett betegség nem azonos a bivalyvész és — per analogiam — sertésvésznek is nevezett betegséggel: magától érthető, hogy nemcsak lehetnek, de vannak is, a kik ezeket a betegségeket egynek vélik.

Ide vonatkozólag tehát felemlitem, hogy ez a kőbányai sertésvész nem azonos a bivalyok és sertések említett vésszével, hanem — a mint azt a lapokban már ismételve olvashattuk — Amerikából 10—15 évvel ezelőtt behurczolt heveny fertőző betegség, melyet eddig majd lépfenének, majd pedig orbáncznak tartottunk.

Előidézője ennek is — mint minden heveny fertőző betegségnek — fajlagos apró pálczikaszerű bakterium, mely a beteg állatnak és a hullának minden részében és váladékában feltalálható; ami annyit jelent, hogy a betegek és a hullák fertőző képessége igen nagy. Ehhez járul még azután az is, hogy a ragály anyag nemcsak a takarmánnyal és vízzel, hanem a sértett bőrön és a levegővel a tüdőkön át is bejuthat az egészséges állat szervezetébe. Ezekből önként következik, hogy a betegség nagyon könnyen széthurczolható és ahova bejutott, ott futó tűzként terjed.

Nálunk eddig még járványszerűen nem uralkodott ez a betegség, szórványos eseteit azonban a közel mult években magam is észleltem.

Nem lehet tehát kizártnak tekinteni azt, hogy ma vagy holnap, avagy később, nálunk is elő ne állhatna ez a veszedelem. A kőbányai szomoru példa után pedig nagy gondatlanság lenne, ha készületlenül találna bennünket ez az eset.

Máskülönben mint minden rosznak, ugy ennek is meg kell lenni a maga jó következményének egyrészt abban, hogy a nagy közönség idejében tájékozódik a közelgő veszedelem eltávolításának módjai felől, másrészt pedig meg van már abban, hogy a földmívelésügyi miniszterium az angolországi tapasztalatok nyomán indulva, olyan intézkedéseket tett, melyek a betegségnek hazánkából való teljes kiirtását célozzák és a melyek erre valóban alkalmasok is.

A sertésvész ügyének mai állapota mellett tehát gazdáink fő teendőjét az okszerűen alkalmazott és szigorúan betartott óvó-intézkedések képezhetik. De hát miben állanak ezek?

Elsőbben is tudni kell, hogy ez a betegség étvágytalansággal, fokozott szomjúsággal és magas (41—42° C.) lázzal kezdődik, melyhez sokszor gyors és erőltetett hörgő légzés, máskor pedig hig, szennyes barna, véres, és büzös hasmenés társul. Ez az állapot néha rohamosan fokozódik és 24—36 óra múlva beáll a halál, míg máskor a tünetek hetekig is helyben maradnak, mialatt a betegek lesoványodnak és általános kimerülés jelei közt pusztulnak el. Ha tehát a sertéseknél ilyen tüneteket észlelünk vagy sertéseink minden feltűnőbb tünetnek kifejlődése nélkül pusztulnának, haladék nélkül szakértőhöz kell fordulni avagy a hatóságnak kell jelentést tenni, annál is inkább, mert a sertésvész fellépése esetén csak azok számíthatnak az állam által nyújtandó kártalanításra, kik a betegség fellépését azonnal bejelentik.

Mondjuk tehát, hogy az első óvó intézkedés az legyen, hogy a betegek a nyájból azonnal kiválasztassanak és a lehetőség szerint gyorsan orvosi megfigyelés alá jussanak.

A betegeknek az egészségesektől való gyors és tökéletes elkülönítése már maga is nagy fokban mérsékli a bántalom terjedését, a szakértői beavatkozás által pedig tájékoztatást szerez a gazda az iránt, hogy milyen természetű a fellépett betegség.

A második óvó-intézkedés az legyen, hogy a nyájhoz idegen helyről került állatokat ne engedjünk; ezeket legalább 8—10 napig elkülönített helyen tartsuk és csak azután bocsássuk a falkába, ha meggyőződünk róla, hogy teljesen egészségesek.

Miskárolókat, házaló sertéskereskedőket ne engedjünk minden elővigyázat nélkül a nyáj közelébe és hagyjunk fel végre avval a szerfelett veszedelmes szokással, hogy az elhullott malacok fülét a kanász levágja és napokig a szűrűjébe hordja, hogy vele leszámolhasson. Külömben a miniszterium rendeleti uton ezek iránt is intézkedik.

Az is mindennapos nálunk, hogy a betegnek látszó sertés fülét és farkát gyógyítás céljából bemetszi a számadó. Eltekintve ezen eljárás érték és oknélküliségétől, kevesen gondolnak arra, hogy bizonyos esetekben milyen hathatósan járul ez a ragadós betegség-

gek elterjesztéséhez. Egy szigorú parancsolat a gazda részéről ezen a ponton is sokat javítana.

Általános a hit nálunk aziránt is, hogy a sertéseknek okvetlenül folyóvíz kell. Tehát a hol csak lehet és csergedezik egy főnányi zavaros patakocska, nem is marad az ki a sertés járásból. Nincsen eszemágában sem tagadni a bő és tiszta víz, illetve fürdő, jótékony hatását a sertésekre, de kiterjedt tapasztalat és megfigyelés alapján állítom, hogy soha se láttam lényeges különbséget a fejlődésben a víz mellett növelt és víz nélkül növelt falkák között; azt azonban határozottan állíthatom, hogy a ragadós betegségek sokkal gyakrabban és aránytalanul kiterjedtebben uralkodtak a víz mellett tartott nyájakban, mint a száraz, félreeső erdős helyeken növeltekben. Ma is van erre példám. És a folyó víznek ezen kárteköny hatása egészen természetes is; gondoljunk csak az emberi járványos betegségek terjedésére, az is nem a víz mentén halad-e mindenütt? És gondoljunk a mi csekély vizeinkre és arra az eléggé meg nem róható szokásra, hogy az apró marhák hulláit a legtöbb helyen vízbe dobják: azonnal tisztába leszünk a helyzettel és ha már egyébkor nem, de legalább járványos betegségek terjedésekor tartózkodunk nyájainkat fűrésztetni.

Magától érthető, hogy azért az elegendő tiszta ivó víz és az egészséges táplálék egyik fő praetervativum.

Ha azután minden elővigyázat mellett is fellép a betegség, úgy a már említett elkülönítések, szakszerű vizsgálatok és a bejelentés lesz az első teendőnk, mely után az eljárást a földművelésügyi miniszterium idej 36.500 számú rendelete szabja meg.

Nem tehetem, hogy ezen rendelet főbb elveiről néhány szóval tájékoztatást ne nyujtsak. Annak idején a ragadós tüdőlob kiirtását célzó 1893. II. t.-cz. és az ehhez kiadott végrehajtási utasítás általános feltűnésben részesült és igen kedvező fogadtatásra talált azon új és mondjuk igen helyes irányért, mely a betegség teljes kiirtására a leggyökeresebb eszközöket veszi igénybe. Igaz, hogy ezen törvény alkalmazásának kezdetén sok és nagy botlás történt, hanem most már ott is rendes nyomra került a dolog és ez ránk nézve már azért is örvendetes, hogy a sertésvész elleni küzdelemben ugyanezen kipróbált fegyverekkel áll elő a ministerium.

Első, a mit a rendelet követel, a betegedések gyors bejelen-

tése. Ezt követi a gyanus állatok szigorú elzárólása, a község sertésállományának számbavétele és megvizsgálása. A betegség gyanuja miatt leölt vagy elhullott állatok egyes testrészei az állatorvosi akadémiára küldetnek, hol a bacteriologikus vizsgálatok alapján lesz eldöntve, hogy csakugyan a sertésvész esete forog fenn. Ha igen, úgy a ministerium saját szakközegét küldi a vészes helyre, kinek első feladata a már addig foganatosított hatósági intézkedéseket felülvizsgálni, esetleg pótolni, ha pedig így sem látná kizártnak a betegség széthurczolásának veszélyét, véleményes jelentést tesz a vész-gyanus állatok kisajátítása és leöletése iránt. Ez a lényeg, a mit feltétlenül helyeslünk és valóban alkalmasnak tartunk arra, hogy a betegség mindenütt csirájában elfolytassék és végre az ország területéről kiirtassék. Erre segédkezet nyújtani és ebből folyólag méltányos alapon a kötelező állatbiztosítás minél előbbi életbeléptetését sürgetni és elősegíteni, mindannyiunk kötelessége.

Jakab L.

Uj here-cséplőgép.

Érdekes kísérletnek volt tanuja az a csekély számú, de intelligens gazdaközönség, mely f. hó 4-én délelőtt a Simonffy István kultorda-utcai gépgyárában egybegyült. — Neuschlosz m. ökényi nagybérlő mutatta be a Simonffy gyárában készült új rendszerű here-cséplőgépét munkában. Sajnos, hogy a kedvezőtlen idő és a cséplésre használt silány és penészes vörös lóher miatt a gép munkaképességéről határozott véleményt nem alkothattunk magunknak. Annyit azonban már most is constatálni lehet, hogy a gép némely javítások után derekasan be fog válni. Hajtására egy nyolcz lóerejű Clayton és Shuttleworth-téle mozgony lett alkalmazva, mely daczára annak, hogy az új csapágyak és tengelyek nagyobb hajtóerőt igényelnek, négy légkörnyomással elég könnyen hajtott. A gép lényege abban áll, hogy két dobja lévén, egyszerre gubóz és fejt, s ezáltal a cséplést egyszerűsíti s a munkaképességet fokozza. A gép a helyesen alkalmazott rosta-szerkezet folytán piaczképes állapotban jut zsákba. Hogy a szalma- és pelyvában mag maradt, oly hiba, melyen a dobok helyes beállításával és a törekrosta kicserélésével segíteni lehet és kell. A gép szilárdan van építve, külalakja tetszetős, ára 1800-rt.

Óhajtandó volna, hogy Neuschlosz ur találmányát tökéletesítve, egy szakértő bizottság bírálata alá bocsássa, mert nem lehet csodálni, ha a gazdaközönség, mely épen cséplőgépekkel annyiszor be lett csapva, minden újdonságtól idegenkedik. Neuschlosz urnak pedig nem lesz oka a kritikától félni.

Vincenti Károly.

Irodalmi szemle.

Könyvismertetés. „*Gazdasági jogisme* a gazdasági tanintézetek növendékei és a mezei gazdák szükségletéhez alkalmazva, írta: Dr. Haller Károly, kir. egyetemi ny. r. tanár és a kolozsmonostori kir. gazd. tanintézeten a gazdasági jogisme k. tanára. *Harmadik*, teljesen átdolgozott kiadás. Budapest, Franklin-Társulat 1895. Ára 1 frt.« A gazdákat közvetlenül érdeklő törvényes és közigazgatási szabályok száma ma már rendkívül nagy és a különböző törvényekben és kormányrendeletekben annyira elszórvák, hogy az általuk leginkább érdekelt gazdaközönség csak hosszas, fáradságos keresés után akadhat rájuk s sok esetben még azok létezéséről is nehezen szerezhet tudomást. Ezért oly művet, melyben a földbirtokra, a mezőgazdaság egyes fő- és mellékágaira vonatkozó, tehát a mezei gazdák érdekeit közelről érintő érvényes jogszabályok és kormányrendeletek egybefoglalvák, egy gazda sem nélkülözhet. Ily műnek minden gazda felette nagy hasznát veszi, ha *előtanulmányához alkalmazva* tárgyaltnak a szükséges tudnivalók. Ily mű megbízható kalauzólása nélkül mindegyre valamely törvénybe vagy rendeletbe fog ütközni a gazda, a miből kára, hátramaradása származik, vagy pedig, ösmeretlen lévén a törvényekkel és rendeletekkel, el fog mulasztani valamit, a miből előny háromlott volna reá. Az a tény, hogy Dr. Haller Károly könyve immár harmadik kiadásban jelenik meg, legmegbízhatóbb jele annak, hogy úgy a gazdasági tanintézeti növendékek, valamint a mezei gazdák igényeinek mindenképpen megfelel, a miért is melegen ajánljuk a csinos kiállítású mű megszerzését. A műnek nagy előnye tartalmas rövidségén kívül — 186 lapoldalon öleli fel a terjedelmes anyagot — a világosság és érthetőség, mely az e fajta műnél főkéllék. Igazi hivatott kézre vall az a könnyen áttekinthető összeállítás, mely a különböző törvényekben és kormányrendeletekben

elszórt tudnivalókat egységes egésszé fűzi össze. Az elméleti fejtegetések is igen ügyesen alkalmazvák az olvasók igényeihez, nem mondanak se sokat, se keveset, hanem éppen eleget. Rövid történeti áttekintés után szabatosan határozza meg az író a mezőgazdasági törvények fogalmát és körét s aztán áttér a jogi alapfogalmak tárgyalására. A második részben a dologi jogokat és az ezekkel kapcsolatos jogviszonyokat ismerteti; a harmadik részben a követelésekről és szerződésekről szól kimerítően; a gazdára nézve legfontosabb negyedik részben pedig a mezőgazdaság emelésére és védelmére szolgáló intézkedésekről tájékoztat magvas rövidséggel, de tartalmasan. E részben különösen az új mezőrendőrségi törvény érthető ismertetése érdekli a gazdákat. Az ötödik rész az állattenyésztésről tudnivalókat adja elő. A befejező hatodik részben végre a közterhekről (közmunka és közadó) szerezhethet tájékoztatást az olvasó.

sz. á.

Vegyes közlemények.

— Pályázati hirdetmény. A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet igazgatósága a tanintézet konviktusában az 189⁵/₆. tanévben betöltendő *tíz állami alapítványi ösztöndíjas* (ingyenes) helyre ezennel pályázatot hirdet. Ezek a helyek a tanintézetbe belépő I-ső éves hallgatóknak vannak első sorban fentartva. Az ezen helyek elnyeréséért való folyamodványokat következőleg kell felszerelni: *Az állami alapítványi ösztöndíjas helyeket illetőleg:* Ezen helyeket az alapítvány értelmében kizárólag csak az erdélyrészi megyékben (a tulajdonképeni erdélyi megyékben s a volt »kapcsolt részekben« azaz a volt Kraszna-, Közép-Szolnok- és Zarándmegyékben és Kővárvidéken) született, iskolai tanulmányaikat sikerrel végzett, vagyontalan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetben lakás, fűtés és világításból, a folyamodó által hozandó ág- és törülköző neműek mosatásából, betegség esetén ingyenes gyógykezelésből. Az ezen helyekért való bélyegmentes folyamodványokhoz melléklendő: 1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi, reáliskolai, vagy polgári iskolai osztályról, vagy a kereskedelmi iskola (akadémia) végbizonyítványa. A kik több osztályt végeztek, vagy érettségi vizsgát tettek, előnyben részesülnek. 2. Keresztelő levél, a születési hely s betöltött

16 éves kor igazolására. 3. Szegénységi bizonyítvány. 4. Orvosi bizonyítvány az egészséges, ép testalkat és a himlő ellen való védőtás igazolására. 5. Szülői vagy gyámi nyilatkozat arról, hogy a folyamodó részére a félévi 10 frt tandíjat, a félévi 10 frt konvikтусi díjat, az 5 frt biztosítékot, 2 frt félévi olvasó termi díjat leteszik s neki a szükséges kézi kerti eszközöket megszerzik (4 frt érték) és a folyamodó egyéb szükségleteiről (tanesszközök, ruházatról) kellőleg gondoskodnak. *A fizetési helyeket illetőleg:* Ezek a helyek mind ellévén foglalva, azokra ezuttal pályázat nem hirdetik. A folyamodványokat f. évi július hó 15-éig *a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához Kolozs-Monostoron, posta ugyanott*, kell benyújtani. A tanintézetre künlakó hallgatók is fölvétetnek s számukra a beiratkozási határidő folyó év október 1—8-ig tart. Az intézeti »Szabályzatokat« kívánatra megküldi az igazgatóság. Kolozs-Monostor, 1895 május hó 25-én. *Vörös Sándor*, királyi tanácsos, igazgató.

— **A betonra** hívjuk fel építkező gazdáink figyelmét. Lakóházakban — konyhában, pinczében, folyosókon — a tejkamarában, az istállóban a beton padozat mindenütt igen jónak bizonyult; nagy előny, hogy romlásnak nincs kitéve, könnyen tisztán tartható, száraz és házilag is elkészíthető egyszerű kőmivesek vagy akármiféle napszámos segítségével. A beton-padozat kivált szarvasmarha istállóban a legtökéletesebbekhez tartozik, a mely vidéken éles homok és kavics van, ott olcsónak is lehet mondani. Készítése egyszerű s a gazda saját felügyelete alatt közönséges kőmivesekkel is megcsináltathatja. Mindenekelőtt olyan kemény és erős alapjának kell lenni a beton-padozatnak, a mely sehol le ne sülyedhessen, mert különben összeropadozik és tönkre megy. Ha tehát az istálló földje töltött föld lenne, akkor azt hosszú ideig magától ülepedni kell hagyni, sőt az ilyen helyen nem is lehet későbbben sem bízni a padozat állandóságában. Még ha nem felöntött földről van szó, akkor is le kell az istálló földjét nehéz furkókkal verni, hogy tömörebb legyen, kivált puhább talajon. A lefurkózott földre terítjük el a beton alapját, ez pedig lehet közönséges kavics, melyben ökönyi darabok is lehetnek, vagy állhat összetört kődarabokból, sőt ha ez nincs, összetört és erősen le-sulykolt téglá- és fedélcserép darabokból is. Ez a réteg puhább

talajon vastagabb legyen, 25—26 cm., agyagos kemény talajon 10—12 cm. clég. Ezen alapréteg fölibe készül a valódi padozat, még pedig szintén egy durvább és egy finomabb rétegben. A két rétegnek együtt 12—13 cm. vastagnak kell lenni s így a padozat alapjával együtt 22—25 cm. vastag lesz. A beton készítése oly egyszerű, hogy azt minden gazda közönséges napszámosokkal eszközölheti. Szükséges hozzá hidraulikus mész vagy pedig cement, továbbá kemény, szegletes kődarabok összetörve, mint az országutak borítására szoktak használni, mogyoró nagyságtól egész 6 cm. nagyságu darabokig aprózva. E helyett lehet közönséges gömbölyded és hasonló nagyszemü kavicsot, vagy pedig összetört téglá- vagy fedélcserép darabokat használni. Legjobb az összetört kő, azután a kavics és legutolsó a téglatörmelék. Bármelyik használtatik, mindeniknek portól mentes tisztának kell lenni, czélszerű tehát használat előtt bármi módon megmosni. Kell továbbá a betonhoz éles szemü homok és víz. A felsorolt alkatrészekből többféleképpen lehet keverni a betont, legszokottabb a következő keverés: 1 rész cement, 3 rész homok, 6—8 rész törmelék; vagy 1 rész hidraulikus mész, 2 rész homok, 6 rész törmelék. A cementből erősebb beton lesz. Ha padozathoz használjuk a betont, az eljárás a következő: Létesítünk 6—8 négyszög méternyi padozatot az udvaron lerakott deszkákból. Ezután valamely mérő edénnyel vagy ládával, mely lehet hektoliternyi, kimerjük a padozatra a cementet vagy hidraulikus meszet, hozzámérjük a homokot s a két anyagot szárazon két ember vaslapátokkal 3—4-szer átlapátolja, teljesen összevegyíti; ekkor annyi vizet öntenek a közepébe, hogy gyorsan lapáttal keverve, az egész hig sárszerű tömeggé lesz, e közben a harmadik ember lapáttal hányja közzé a szintén kimért törmeléket. Az egész tömeget 2—3 ember gyorsan átlapátolja 2—3-szor úgy, hogy az egész egyenletes tömeggé lesz, és ha a kődarabokat megnézzük, azok mindenütt körül vannak véve a mész és homokból előállott habarccsal. Ezen kész betont hordják a padozat helyére, kellő vastagságban elterítik és fafurkókkal, nehéz lapátokkal verik addig, míg a teteje sima lesz és rajta a hig habarcs kiverődik, a furkózás által felpréselődik. Ezután vas- vagy fasimitókkal a tetejét le lehet simítani, a mihez kevés habarcsot használhatunk 1 rész cement és 3 rész homokból, vagy 1 rész hidraul. mész és 2 rész homokból.

Vigyázni kell arra, hogy csak olyan tömeg készítendő a betonból, a mennyi fél óra alatt a padozat helyére hordható, mert a beton fél óra múlva el kezd keményedni s az egyszer megkeményedett beton többé fel nem kavarható. A durvább vagyis alsó réteg betonhoz nagyobb szemű törmelék, a finomabb felső réteghez apróbb szemű használandó. Azonban, ha így két rétegben készül a padozat, akkor, a mint le van verve az alsó réteg, nem simítjuk, hanem azonnal teríteni kell rá a felsőt, különben a két réteg nem forrad össze. Ily módon a padozathoz csak 4–6 négyszög méternyi darabot fogunk fel egyszer és folytatjuk a munkát megszakadás nélkül. Az lenne jó, ha még éjjelre sem szünetelne a munka, mert ha a betonréteg széle megkeményedett, a mellé vert réteg széle ahhoz nem könnyen forrad hozzá. Ha azonban éjjelre mégis szünetet tartunk, a mit meg lehet tenni, akkor az elhagyott széleket egyenesre vágjuk le, mikor pedig más nap folytatjuk, akkor baltaéllal vagdaljunk bele a szélébe és a simítóval a toldott helyet erősen simítsuk össze felül. A kész beton-padozaton 10—15 óra múlva már embereknek lehet járni. Czélszerű, ha nem hagyjuk kiszáradni, hanem a simítás után pár órával homokkal 3—5 cm. vastagon hintsük be, kerti rostás öntözővel a homokot legalább egy hétig mindennap öntözzük meg s így folvást nedvesség alatt tartva, a beton 8—10 nap múlva sziklakeménységű lesz. Ha a padozathoz nyílt csatornákat csinálunk, czélszerű először is ezeket elkészíteni betonból s úgy verni mellé a sík padozatot. A beton-padozatnak az a jó oldala van, hogy a trágyaléből semmit sem vesz magába s így a legtisztábban, szárazon tartható, az istálló levegője mindenek felett egészséges marad; ha jól készül, hosszú ideig tart s eredeti jó oldala mindvégig megmarad. Simaságánál fogva csak csekély lejtőt kell neki adni, s az állatok természetes, csaknem vízszintes helyen állanak.

Kiadó-tulajdonos:

Az „Erdélyi Gazdasági Egylet.”

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.